

the task of a translator working on a poetic form, where it is necessary to preserve both the meaning, and also the rhythm, tact, metaphor.

Key words: computer, machine translation, online translator, human, cybernetics, technology, internet.

REFERENCES

- Andreyeva A. D. (2013). Obzor system mashinnogo perevoda [Machine translation systems overview] [Elektronnyy resurs] / A. D. Andreyeva, I. L. Men'shikov, A. A. Mokrushin // Molodoyucheniy. — № 12. — Rezhim dostupa: <https://moluch.ru/archive/59/8581/> [in Russian].
- Balli S. H. (2001). Frantsuzskaya stilistika [French Style]. 2-ye izd. M. : Editorial URSS. (392). [in Russian].
- Vinogradov V. V. (1972). Russkiy yazyk [Russian language]. M. : Nauka, (639). [in Russian].
- Skvortsova, O. V. (2016) Problemy i preimushchestva avtomatizirovannogo i mashinnogo perevodov [Challenges and benefits of automated and machine translation] [Elektronnyy resurs] / O. V. Skvortsova, Ye. V. Tikhonova // Molodoyucheniy. — № 9. — Rezhim dostupa: <https://moluch.ru/archive/113/29477/> [in Russian].
- Tomin V. V. (2015). O problemakh mashinnogo perevoda nauchno-tekhnicheskogo teksta v informatsionnom pole kross-kul'turnogo zaimodeystviya [On the problems of machine translation of scientific and technical text in the information field of cross-cultural interaction] / V. V. Tomina // Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta. — № 1 (176). — S. 33–39. [in Russian].
- Tsimmerman M. G., Vedeneva K. (1991). Russko-angliyskiy nauchno-tekhnicheskii slovar' perevodchika [Russian-English scientific and technical dictionary of the translator]. — M.: Nauka, s.250–251 [in Russian].
- Shalyapina Z. M. (1996). Avtomaticheskii perevod: Evolyutsiyai sovremennyye tendentsii (Voprosyazykoznaniiya [Automatic translation: Evolution and modern trends" (Linguistics questions)] 2, s.105–117. [in Russian].
- Shanskiy N. M. (1985). Frazheologiya sovremennogo russkogo yazyka [Phraseology of the modern Russian language]. M.: Vyssh. shkola, 160 s.
- Chitalina N. A. (1975). Uchites' perevodit' (Leksicheskiye problem perevoda) [Learn to translate (Lexical translation problems)]. M.: Mezhdunarodnyye otnosheniya, 1975. [in Russian].
- Yandex.Perekladach [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://translate.yandex.ua> [in English].
- Bing Microsoft Translator [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://www.bing.com/translator> [in English].
- Google Perekladach [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://translate.google.com/> [in English].
- PROMT. One [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://www.online-translator.com/translation> [in English].
- SYSTRAN Translate [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://translate.systran.net> [in English].

Стаття надійшла до редакції 27.10.2021

УДК 81'25:811.161.2–111:82–92

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ФЕМІНІТИВІВ У ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Ілона Дерік

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна
e-mail: ilonaderik@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8979-4745>
Researcher ID AAJ-3411–2020

Дар'я Гуцал

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 035 Філологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна
e-mail: dashasiletskaja@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5614-2951>

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню особливостей фемінітивів у перекладі сучасної української публіцистики англійською мовою. Актуальність роботи зумовлена нагальною потребою комплексного вивчення фемінітивів в українській мові та їх перекладу англійською. Метою статті є аналіз особливостей перекладу фемінітивів в сучасній українській публіцистичній літературі англійською. У результаті аналізу автори доходять висновку, що при перекладі українських фемінітивів необхідно дотримуватись мовної традиції та організації лексичної та граматичної систем тієї мови, якою здійснюється переклад. Відтворення фемінітивів у перекладі з української англійською вимагає залучення різного роду трансформацій: лексичних, граматичних, стилістичних. Предметом дослідження є фемінітиви — такі групи слів жіночого роду, що позначають певний стан,

статус, професію та здебільшого творяться від маскулінітивів суфіксальним способом. Проте кожній мові притаманні свої способи творення фемінітивів. Перш за все це залежить від граматичної, лексичної та морфологічної систем, які існують в тій чи іншій мові. Наприклад, в українській, французькій та німецькій мовах використовується суфіксальний спосіб творення фемінітивів. В іспанській мові найбільш продуктивним є спосіб додавання закінчення *-a* до іменника чоловічого роду. Проте нерідко рід визначається за допомогою певного артикля. В англійській мові гендерно забарвлені іменники поступово замінюються гендерно нейтральними, наприклад «*police officer*», «*firefighter*». Або ж слова з чіткою вказівкою на чоловічу стать замінюються словами із позначенням жіночої статі. Наприклад, «*landlord*» замінюємо на «*landlady*», якщо ми говоримо про жінку. З цього можна зробити висновок, що перекладачеві потрібно ретельно вивчати всі рівні організації мови, якою він перекладає, щоб орієнтуватись в тому, які способи фемінізації мови їм притаманні. Під час аналізу ми визначили, що при відтворенні українських фемінітивів англійською мовою найбільш часто застосовуються тактика передачі релевантної інформації та тактика прагматичної адаптації тексту, що реалізуються за допомогою таких перекладацьких операцій, як використання міжмовних і перекладацьких відповідностей, опущення, додавання та наближений переклад.

Ключові слова: фемінітиви, переклад, фемінізація мови, гендер, публіцистика.

Вступ. XX століття пройшло під егідою вагомих змін не тільки в науці, але й у суспільному житті. Наразі все більше уваги приділяється правам людини та питанню місця її у суспільстві. Ці процеси вплинули на розвиток мовознавства. Сьогодні все частіше вживаються такі поняття як «феміністська лінгвістика», «нейтралізація мови», «гендерна асиметрія». Причиною цього є те, що в будь-якій сфері суспільства зараз досить гостро постає проблема рівності прав чоловіків і жінок.

Питання всебічного дослідження відтворення фемінітивів різними мовами набуває сьогодні особливої актуальності в аспекті того, що мова стає дуже чутливою до гендеру. Такі зміни відбувалися під впливом ідей постмодернізму, що визнають сприйняття навколишнього світу лише через мовні форми. Мова — це система, яка розвивається разом із суспільством і дуже чутлива до змін і процесів, що відбуваються всередині нього.

Основною тенденцією, що характеризує сучасну мову, є її фемінізація. Довгий час жінки були позбавлені можливості здобува-

ти освіти, отримувати спеціальні знання або займати певні посади. Але сьогодні вони мають змогу займатися спортом, розвивати науку, опанувати різні види професій і навіть служити в армії. Отже, буде цілком закономірно називати їх фах, посаду та рід занять іменниками жіночого роду альтернативними іменниками чоловічого роду — фемінітивами.

Проте різні культури обирають свій шлях до фемінізації мови — одні мають тенденцію до нейтралізації мови шляхом створення нових термінів без прив'язки до статі, інші творять фемінітиви від маскулінітивів або створюють різні артикли для позначення гендеру. Часто може траплятися, що такі способи фемінізації лексики змішуються в межах однієї мови. Тому питання відтворення фемінітивів залишається недостатньо розкритим для перекладача і потребує детального вивчення.

Мета роботи — дослідити особливості вживання фемінітивів в українській публіцистиці та їх відтворення англійською мовою. Меті дослідження відповідають такі основні завдання: проаналізувати поняття фемінітивів у контексті сучасної публіцистики та визначити їх роль у ній; розглянути специфіку вживання фемінітивів в українській публіцистиці, дослідити особливості відтворення фемінітивів англійською мовою, розглянути перекладацькі стратегії, тактики та операції відтворення фемінітивів у перекладі української публіцистики англійською мовою.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалом дослідження є сучасні публіцистичні тексти, підібрані з автентичних джерел. У процесі дослідження використовувалися такі методи: *критичний аналіз наукових джерел* з метою висвітлити теоретико-методологічні засади дослідження фемінітивів в українській публіцистиці та їх відтворення англійською мовою; *описовий метод* з метою збору та систематизації інформації про природу фемінітивів; *метод суцільної вибірки* з метою сформувати пласт фактичних прикладів.

Результати та дискусія. Публіцистика — це особливий вид творчості та результат діяльності суспільства, що нерозривно поєднаний із мистецтвом, філософією, наукою, історією. Також до публіцистики відносять твори, присвячені актуальним проблемам і явищам, що наявні у суспільстві та турбують громадськість. Публіцистичні твори висвітлюють нагальні проблеми суспільного життя, а також слугують

фактором культурного виховання та мають великий вплив на формування громадської думки.

З 90-х років минулого століття Рада Європи сповідує політику толерантності, вивчає питання та шляхи уникнення мовного сексизму в медіа та літературі, усвідомлюючи, яку ролі відіграє публіцистика та журналістика у житті людини. Історично так склалося, що жінки протягом тривалого часу не мали рівних можливостей із чоловіками. Проте сьогодні ця тенденція змінюється і українська мова стає більш різноманітною та гнучкою.

В медіапублікаціях обґрунтовується потреба фемінізації мови насамперед через реакцію мови на розширення сфер діяльності жінки, адже сьогодні вони не обмежуються обов'язками матері, дружини чи домогосподарки. Проте, слід сказати, що становище жінок у громадському та соціальному житті змінилися зовсім нещодавно. Фемінітиви в українській мові існували здавна, а жінки не тільки останніми роками почали досягати професійних успіхів. У медіапублікаціях наполягають на органічності фемінітивів для української мови. І в цьому ж вбачають одну з основних відмінностей між російською та українською мовами. Саме під натиском російської мови в радянські часи з української були вилучені навіть ті фемінітиви, які були наявні в «Словнику української мови» в 11 томах, що був вперше виданий 1970 року, зокрема слово «депутатка», яке почало використовуватися лише нещодавно (Пилипюк, 2019). Система російської мови відмінна від української, там немає 13 суфіксів для утворення іменників жіночого роду — фемінітивів. В російській їх чотири, і більшість з них несе в собі відтінок негативного значення та зневажливого ставлення.

Наприклад, «директорша» (рос.) — це не відповідник українсько-го терміну «директорка». Тобто це не жінка на відповідній посаді, а дружина директора. До того ж суфікс -ш- додає фемінітиву зневажливого тону. І у зв'язку з тим, що для російської мови вживання фемінітивів є не дуже властивим процесом, за часів впливу русифікації, що почалася в 30-х роках, з української були витіснені більшість існуючих на той час фемінітивів.

Тож ще однією причиною активного вживання фемінітивів в публіцистиці, окрім боротьби за рівність прав чоловіків та жінок, вважають потребу дистанціюватися від російськомовного тоталітарного

дискурсу. Не секрет, що ми жили у такому суспільстві, де тоталітарність та ієрархічність були буденними реаліями. Не дивно і те, що тривалий час українська мова підлаштовувалась під російську. А от зараз, за короткий час незалежності, українці відчували бажання заповнити прогалини в українській мові та культурі, які сформувалися під час процесу русифікації. Українська мова довгий час знаходилась у пригніченому стані і зараз настав слухний момент відродити старі мовні традиції та заснувати нові, які будуть питомо українськими, не нав'язані впливом інших культур. Тож треба зауважити, що фемінітиви відіграють важливу роль в публіцистиці. Оскільки сама публіцистика, як напрям, є масштабним джерелом впливу на громадськість, фемінізація публіцистики не тільки сприяє формуванню певних настроїв у суспільстві щодо важливості зрівняння прав чоловіків та жінок, але й повертає українське слово на свій історичний шлях розвитку, відроджує давні мовні традиції, збагачуючи культурну скарбничку України.

Не варто забувати і про суто прагматичну роль фемінітивів в публіцистиці: вони дають можливість розкрити думку більш точно, влучно і лаконічно. Вони ніби дають більше свободи автору, більше простору для висловлювання. Вони дають можливість називати речі своїми іменами. Тобто зазначити, що жінка відіграє певну роль або обіймає певну посаду, або ж показати, що для українського суспільства жінка така ж важлива й активна в усіх сферах, як і чоловік. Що вона не займає другорядну позицію, а є повноцінною та прогресивною особистістю.

Від червня 2019 року почав діяти новий Український правопис, який регламентував порядок вживання фемінітивів, та було рекомендовано застосовувати ці норми і правила правопису в усіх сферах суспільного життя.

Фемінітиви — це іменники жіночого роду, альтернативні іменникам чоловічого роду, що позначають професію, вид діяльності, соціальний статус. Наприклад, секретар — секретарка, продюсер — продюсерка, бізнесмен — бізнесвумен. Виникнення фемінітивів зумовлювалося суспільно-політичними чинниками і залежало від розвитку суспільства на кожному історичному етапі (Беловольченко, 2018).

Найдавнішими за походженням у ранній писемний період були фемінітиви індоєвропейського та праслов'янського походження, які

позначали родинні зв'язки, та частина похідних слів, що виникла в праслов'янській мові: назви жінок за діяльністю, станом, статусом, стосунками, віковими ознаками — дщерь, госпожа, жена, кормилиця, мати, мати, ремествениця, роба, сестра. В епоху феодальності виникла потреба розмежовувати населення за соціальним рівнем. Як наслідок, виникли фемінітиви для позначення жінок високого та низького стану — «дружина», «княгиня», «цариця», «наложниця», «рабиня». У XVI–XVII ст. рішенням Литовського статуту було узаконено однаковість майнових прав жінок і чоловіків. Жінки почали активніше залучатися до соціального життя, що й відобразилося на категорії фемінітивів — «дорадниця», «кредиторка», «стенничка». Олена Синчак зауважує, що на початку XX століття був справжній бум творення іменників жіночого роду. Велику роль зіграло збільшення кількості професій взагалі (Хрищук, 2021).

Крім фемінітивів, які виникли давно і до яких ми звикли, назви жінок в українській мові можна утворити кількома способами. Найбільш продуктивним і поширеним способом творення фемінітивів є суфіксація. Структура української мови налічує 13 суфіксів, що творять іменники жіночого роду, але на сьогодні найбільш продуктивними вважаються: -к-, -иц- (я), -ин- (я), -ес-. Найуживанішим є суфікс -к-, оскільки за його допомогою створено найбільшу кількість фемінітивів, як наприклад: дизайнер — дизайнерка, вчитель — вчителька. Не менш продуктивним є суфікс -иц-, який додається до чоловічої основи на -(н)ик, -ець, наприклад: вершник — вершниця, очільник — очільниця.

Зростає популярність суфікса -ин-, що додається до основ на приголосний, які дотепер взагалі вважали невіддатними фемінізації, наприклад: філолог — філологиня, німець — немкиня, боєць — бойчиня. Суфікс -ес- додається до іншомовної основи, наприклад: адвокат — адвокатеса, критик — критикеса. Наразі цей суфікс є найменш продуктивним.

Процеси, що відбуваються в англійській мові, дещо відрізняються, адже сама система мови інша. Гендерно забарвлені назви професій поступово замінюються гендерно нейтральними. Цю модель часто пропонують впровадити і в українській мові, але для нас це сумнівний шлях: адже в англійській мові категорія роду в іменників відсутня, тому такі слова, як «surgeon», «teacher», «firefighter» сприймаються

нейтрально. А в українській мові «хірург» — це перш за все іменник чоловічої статі, і так ми його і сприймаємо (Гаврилова, 2016).

Популярний спосіб утворення фемінітивів у англійській мові — суфіксальний. Реалізується він шляхом заміни або додавання різних суфіксів до іменника чоловічого роду, наприклад: «actor» — «actress»; «hero» — «heroine». Також одним зі способів творення фемінітивів є заміна іменника з основою на -man, що безпосередньо вказує на чоловічу стать, на іменник жіночого роду. Наприклад, «landlord» замінюємо на «landlady», якщо ми говоримо про жінку. В рекомендаціях з гендерно нейтрального використання мови іменник чоловічої статі в складних словах змінюється на гендерно нейтральне — «person» або інші альтернативні гендерно нейтральні варіанти: barman — bartender, spokesman — spokesperson (Дудолодова, 2003: 20).

Цікаво, що процес фемінізації у різних мовах відбувається по-різному. Переклад фемінітивів вимагає не тільки гарного знання мови, але також великого рівня обізнаності та бажання щоразу вдосконалювати свої знання, адже процес фемінізації мови почав набирати оберти нещодавно, що призводить до постійних змін всередині кожної окремої мови, тому треба завжди підтримувати актуальність своїх знань аби мати змогу здійснювати коректний переклад. Перекладачу, який має справу з перекладом фемінітивів, слід враховувати національну специфіку мови оригіналу і в той самий час обирати такі еквіваленти або відповідники, які будуть зрозумілими для читача чи слухача мови перекладу.

Найпоширенішим способом відтворення фемінітиву англійською мовою вважають пошук відповідного еквівалента в мові перекладу, тобто аналога, який має відповідне значення, наприклад: «Як *прихильниця* критичної теорії, вихована в епоху буму народження нової Європи, як феміністка, яка вважає своїм обов'язком діяти в ім'я затвердження нового, я зобов'язана розділити відповідальність за минуле моєї культури та історії» (Здравомислова, Темкіна, 2000: 304). Англійська мова: «As a *critical thinker*, an intellectual raised in the baby-boom era of the new Europe, as a feminist committed to enacting empowering alternatives, I choose to make myself accountable for this aspect of my culture and my history».

Автором цих слів є жінка, яка використовує відповідні фемінітиви для позначення себе, проте перекладач вправно підбирає гендерно

нейтральний термін, що існує в мові перекладу, для того, щоб здійснити коректний переклад. Фемінітиви слід перекладати номінаціями жіночого роду, тобто фемінітивами, якщо такі існують в мові перекладу. Наприклад: «Деметра, богиня землі...» (Здравомислова, Темкіна 2000: 185). Англійська: «Demeter, goddess of the earth...».

На цьому прикладі ми бачимо, що, перекладаючи фемінітив «богиня», перекладач знаходить фемінітив-відповідник у мові перекладу — «goddess».

Наведемо ще один приклад: «Продавчиня Ірина Котелеєва розповідає, що найпопулярніші смаки — чорниця, мед, ягоди та 12 трав. Жінки часто обирають Вишнівку зі смаком вишні» (Оксана Торхан, 2015). Англійська: «Saleswoman Iryna Kotielieva says that the most popular flavors are blueberry, honey, berries, and 12 herbs. Women often choose the cherry-flavored Vyshnivka». На цьому прикладі також чітко зрозуміло, що здійснюючи переклад фемінітива «продавчиня», перекладач добирає влучний відповідник, який давно існує та використовуються в англійській мові та є фемінітивом. Візьмемо до уваги ще один подібний приклад: «Дар'я Шаповалова: Бізнесвумен, яка стоїть за Mercedes-Benz Fashion Days, має глобальні амбіції». Англійською перекладач відтворив це таким чином: «Daria Shapovalova: Businesswoman behind Mercedes-Benz Fashion Days has global ambitions». Фемінітив «бізнесвумен» відтворено англійською за допомогою відповідника, що є в мові перекладу.

Проте далеко не до всіх маскулітивів можна підібрати фемінітив. Адже в багатьох мовах вважається продуктивним спосіб нейтралізації лексики. Розглянемо приклад: «У неділю членкиня знімальної групи, яка працювала з Голлсом над іншим проектом, повідомила, що висловила занепокоєння щодо безпечності його поведінки у 2019 році». «On Sunday, a crew member who worked with Halls on another project said she had raised safety concerns about him in 2019».

На перший погляд може здатися, що перекладач некоректно переклав слово «членкиня», адже для нас «crew member» перекладається як «член команди» і носить в собі характеристику чоловічого роду. Проте в англійській мові категорія роду в іменників відсутня, тому такі слова, слово «member» можна вживати по відношенню як до жінки, так і до чоловіка, адже воно вважається гендерно нейтральним. Тому в цьому випадку перекладач здійснює операцію наближеного перекла-

ду. Суть цього прийому в тому, що замість іноземної реалії перекладач використовує реалію ПЯ, яка володіє власною національною специфікою, але в той же час має багато спільного з реалією іноземних мов.

Візьмемо до уваги наступний приклад: «Шаповалова є засновницею та креативною директоркою Mercedes-Benz Kiev Fashion Days» (Трач, 2016).

Англійською речення перекладається наступним чином: «Shapovalova is a founder and creative director of Mercedes-Benz Kiev Fashion Days». В англійській мові немає фемінітивів, за допомогою яких можна б було відтворити українські «засовниці» та «директорка». Проте є гендерно нейтральні іменники «founder» та «director», вживаючи які, перекладач здійснює операцію наближеного перекладу.

Розглянемо інший приклад: «— Вочевидь, він вирішив, що пара садових парасольок не варті такого, й стійко зустрів удар долі», — пояснила чиновниця».

Англійська: «Obviously he wasn't going to do that for the sake of a couple of garden umbrellas, in terms of bumping up his premium, so he's just sort of had to take it on the chin», she said». У цьому випадку перекладач, не знайшовши еквівалентного відповідника фемінітиву «чиновниця», вдався до операції опущення, вживши займенник «she». Прийом опущення лексичних елементів — це вилучення слів або навіть цілих речень. Застосування прийому опущення в деяких випадках може бути пов'язане зі спробою і бажанням перекладача прибрати з тексту перекладу зайві елементи оригінального тексту або, як в нашому випадку, із неможливістю дібрати влучний відповідник.

Наведемо подібний приклад: «Вже кілька років дівчина створює картини з усього, що є під рукою, а найчастіше — з їжі. «Мене надихає усе, що мене оточує!» — каже мисткиня». Англійською це перекладено наступним чином: «For several years, the girl has been creating paintings from everything and most often — from food. «I am inspired by everything around me!» — she says». У цьому випадку автор також використовує операцію опущення, оскільки неможливо дібрати фемінітив до слова «мисткиня» у мові перекладу.

Також нерідко перекладачі вдаються до прийому додавання. Щоб правильніше і зрозуміліше передати зміст вихідного матеріалу, у перекладача може виникнути потреба ввести кілька додаткових слів. Причиною цьому є відмінності синтаксису, граматики, відсутність

чітких лексико-семантичних еквівалентів у мові перекладу, а також іноді чисто стилістичні міркування.

Наприклад: «Раніше ЗМІ повідомляли, що викладача університету, радянського та українського актора Володимира Талашка звинувачують у сексуальних домаганнях до студенток». «Earlier, the media reported that the university teacher, Soviet and Ukrainian actor Volodymyr Talashko was accused of sexual harassment of *female students*».

Аналізуючи цей приклад, можна дійти висноку, що перекладач вирішив відтворити фемінітив «студентка» шляхом здійснення операції додавання. Адже якщо б перекладач вжив гендерно нейтральне слово «student», сенс висловлювання змінився б. Тому, аби за контекстом читачеві було зрозуміло, що ми говоримо саме про жінку, перекладач додає термін «female», конкретизуючи значення іменника «student». Розглянемо наступний приклад: «Академічне навчання Линів навчило її, що вона вступає в «чоловічий світ», оскільки була єдиною студенткою, яка вступила на курс оперно-симфонічного диригування у Львівській національній музичній академії імені Миколи Лисенка». «Lyniv's academic studies taught her that she was entering a «a man's world», as she was the only *female student* enrolled in the opera and symphony conducting course at Mykola Lysenko Lviv National Music Academy» (Мохончук, 2021).

У цьому прикладі також проілюстрована операція додавання. Задача перекладача — зробити акцент на тому, що це була саме студентка, жінка, застосовуючи еквівалентний фемінітив. Проте такого в англійській мові немає й існує лише гендерно нейтральний іменник «student». Якщо перекладач відтворив би фемінітив «студентка», переклавши його як «student» в тексті, сенс висловлювання був би викривлений.

Розглянемо наступний приклад: «Особисто я відчуваю, що учасниці та учасники феміністського руху мають мріяти навіть про більше, ніж про викорінення гноблення жінок». Англійською ми перекладемо це наступним чином: «I personally feel that the feminist movement must dream of even more than the elimination of the oppression of women». В цьому випадку ми здійснюємо операцію генералізації — явище протилежне конкретизації. Тобто заміна слова чи словосполучення вихідної мови з більш вузьким значенням словом чи словосполученням цільової мови з ширшим значенням.

Іноді перекладачі вдаються до операції контекстуальної заміни. Це така лексична перекладацька трансформація, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і що підібрано із врахуванням контекстуального значення слова, яке перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу. Наприклад: «Коли я розплачувався в аптеці, аптекарка запитала, чи мені не потрібен пластир для розбитої губи». Англійською це відтворено так: «As I was counting out the change in the drugstore, the *sales lady* asked me if I needed a bandage for my split lip». Не дібравши відповідника до фемінітива «аптекарка», автор вирішив здійснити контекстуальну заміну, відтворивши іменник як «*sales lady*», словниковий переклад якого — «продавчиня». Проте, оскільки за контекстом нам зрозуміло, що події відбуваються саме в аптеці, а не в магазині, то переклавши фемінітив «аптекарка» таким чином, ми не спотворимо сенс речення.

Висновки. Отже, з усього вищесказаного можна зробити висновок, що фемінітиви відіграють важливу роль в сучасній публіцистиці. По-перше, використовуючи старі та створюючи нові фемінітиви, ми збагачуємо українську культурну традицію. Це дозволяє дистанціюватися від багатотисячолетнього впливу російської мовної культури, яка не така гнучка та фемінізована. Це прискорює відродження питомих українських традицій, та повертає до обігу фемінітиви, що були наявні в мові до початку русифікації. Також вживання фемінітивів дозволяє публіцистам бути більш точними, влучними та лаконічними, адже чим більше в мові лексичних одиниць, тим ширше її кордони. І одна з найголовніших ролей фемінітивів у публіцистиці — це безпосередній вплив публіцистики на суспільство. Чим більше фемінітиви будуть з'являтися у ЗМІ, кінодокументалістиці та в цілому в літературі, тим швидше зникнуть упереджене ставлення щодо жінок на певних посадах та стереотипи про «жіночі» та «чоловічі» професії.

Враховуючи особливості процесу фемінізації мови, які активно проходять в усіх культурах світу, відтворити повністю змістовний сенс висловлювання, правильно розставити акценти не завжди є простим. Проте під час дослідження було зроблено висновок, що найпродуктивнішою операцією при відтворенні фемінітивів в українській публіцистиці англійською мовою є пошук відповідного еквіваленту. Якщо потрібний еквівалент в мові перекладу відсутній, то переклада-

чі часто здійснюють такі операції як опущення, додавання, наближений переклад, рідше — генералізація та контекстуальна заміна.

Питання відтворення фемінітивів англійською мовою цікаве тим, що процеси фемінізації мови зараз все більше набувають своєї актуальності та стають більш динамічними із кожним роком. Мова, як джерело відображення суспільства, реагує на зміни в ньому, тому разом зі зміною значення жінки в суспільному житті змінюється й мова — стає більш гнучкою, пластичною та збагачується новими термінами.

ЛІТЕРАТУРА

- Хришук А. Що таке фемінітиви та навіщо їх вживати? *Explainer*. 2021. URL: <https://explainer.ua/shho-take-feminitivi-ta-navishho-yih-vzhivati/> (дата звернення: 18.10.2021).
- Архангельська А. М. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність. *Мовознавство*. 2013. № 6. С. 27–40.
- Архангельська А. М. Фемініні інновації в новітньому українському назовництві. *Мовознавство*. 2014. № 3. С. 34–50.
- Беловольченко Г. Що таке фемінітиви і як їх утворювати. Секція: електрон. наук. фахове вид. 2018. URL: <https://section.in.ua/erudition/feminitivi/> (дата звернення: 17.09.2020).
- Гаврилова Д. Как «авторки» и «экспертки» меняют языки и реальность. *Wonderzine*. 2016. URL: <https://www.wonderzine.com/wonderzine/life/life/222195-autorka> (дата звернення: 18.10.2021).
- Гендер для медій: [підруч. із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / Малес Л., Марценюк Т., Плахотнік О. та ін.]; за ред. М. Маєрчик. К.: Критика, 2013. 219 с.
- Грушин Б. А. Мнение о мире и мир мнений. М.: Политиздат, 1967. С. 64–67.
- Дудолодова О. В. Динаміка мовної репрезентації гендера в англійському публіцистичному дискурсі (друга половина ХХ ст. — початок ХХІ ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Х., 2003. 20 с.
- Емірсуїнова Г. І. Лексикон сучасного фемінізму (на матеріалі англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». К., 2003. 19 с.
- Хрестоматія феміністських текстів / переклади / под ред. Е. Здравомысловой, А. Темкиной. СПб.: Дмитрий Буланин, 2000. 304 с.
- Космеда Т. А. Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман. Х.: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; Дрогобич: Коло, 2014. 472 с.
- Лишка Я. Фемінітиви в українській мові: запозичені неологізми, чи традиційні словотвірні форми? *Amnesty International Ukraine*. 2019. URL: <http://report2018.tilda.ws/blogs/feminitivu> (дата звернення: 18.10.2021).
- Мартинюк А. П. Регулятивна функція гендерно маркованих одиниць мови (на матеріалі сучасного англомовного публіцистичного дискурсу): автореф. дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». К., 2006. 40 с.

Маслова Ю. П. Гендерний дискурс сучасних друкованих україномовних ЗМІ: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Луцьк, 2011. 20 с.

Трач Н. Шаповалова Д. Бізнесвумен, що стоїть за Mercedes-Benz Fashion Days, має глобальні амбіції. *Kyiv Post*. 2016. URL: <https://www.kyivpost.com/special/daria-shapovalova-businesswoman-behind-mercedes-benz-fashion-days-global-ambitions.html/> (дата звернення: 09.11.2021).

Торхан О. Путівник по фруктовому лікеру української торгової марки. *Kyiv Post*. 2015. URL: <https://www.kyivpost.com/article/guide/food-clubs/guide-to-ukrainian-trademark-fruit-liqueur-400453.html/> (дата звернення: 09.11.2021).

Пилипюк С. Маркетологія, водійка та підприємця: що таке фемінітиви та чому ми їх вживаємо. Та до чого тут гендерна рівність і русифікація. Режим доступу: <https://www.the-village.com.ua/village/city/talk/285571-marketologinya-vodiyka-tapidpriemnitsya-scho-take-feminitivi-ta-chomu-mi-yih-vzhivaemo>

Чорнієвич М. Фемінітиви притаманні українській мові, це не якимось нове явище — мовознавця. Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/istoriya-movi/_feminitivi-pritamanni-ukrayinskij-movi-ce-ne-yakes-nove-yavische-movoznavcyua/843774

Мохоначук Я. Українська жінка-диригент творить історію світу. *Kyiv Post*. 2021. URL: <https://www.kyivpost.com/lifestyle/ukrainian-female-conductor-makes-history-across-the-world.html/> (дата звернення: 09.11.2021).

ОСОБЕННОСТИ ВОСПРОИЗВЕДЕНИЯ ФЕМИНИТИВОВ В ПЕРЕВОДЕ УКРАИНСКОЙ ПУБЛИЦИСТИКИ НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК

Илона Дерик

кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры перевода и теоретической и прикладной лингвистики Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»

Одесса, Украина

e-mail: ilonaderik@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8979-4745>

Researcher ID: AAJ-3411-2020

Дарья Гуцал

соискатель высшего образования второго (магистерского) уровня по специальности 035 Филология Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»

Одесса, Украина

e-mail: dashasiletskaja@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5614-2951>

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию особенностей феминитивов в переводе современной украинской публицистики на английский язык. Актуальность работы обусловлена неотложной потребностью комплексного исследования феминитивов в украинском языке и их перевода на английский. Целью исследования является анализ особенностей перевода феминитивов в современной украинской публицистической литературе на английский. В результате исследования авторы приходят к выводу, что перевод украинских феминитивов должен придерживаться языковой традиции и организации лексической и грамматической систем того языка, с помощью которого осуществляется перевод. Воспроизведение феминитивов в переводе с украинского на английский требует привлечения разного рода трансформаций: лексических, грамматических, стилистических. Предметом исследования являются феминитивы — группы слов женского рода, обозначающие определенное состояние, статус, профессию, которые в основном возникают от маскулинитивов суффиксальным способом. Однако каждому языку присущи свои способы создания феминитивов. Прежде всего это зависит от грамматической, лексической и морфологической систем, существующих в том или ином языке. Например, в украинском, французском и немецком языках используется суффиксальный способ создания феминитивов. В испанском языке наиболее продуктивным является способ добавления окончания *-a* к существительному мужского рода. Однако нередко род определяется с помощью определенного

артикуля. В английском языке гендерно окрашенные существительные постепенно заменяются гендерно нейтральными, например, «*police officer*», «*firefighter*». Или слова с четким указанием на мужской пол заменяются словами с обозначением женского пола. Например, «*landlord*» заменяем на «*landlady*», если мы говорим о женщине. Из этого можно сделать вывод, что переводчику нужно тщательно изучать все уровни организации языка ему присущи. При анализе мы определили, что при воспроизведении украинских феминитивов на английском языке наиболее часто применяются тактика передачи релевантной информации и тактика прагматичной адаптации текста, реализуемые с помощью таких переводческих операций, как использование межязыковых и переводческих соответствий, опущение, добавление и приближенный перевод.

Ключевые слова: феминитивы, перевод, феминизация языка, гендер, публицистика.

FEATURES OF REPRODUCTION OF FEMINITIVES IN THE TRANSLATION OF UKRAINIAN JOURNALISM INTO ENGLISH

Iona Derik

Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Translation and Theoretical and Applied Linguistics, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky»

Odesa, Ukraine

e-mail: ilonaderik@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8979-4745>

Researcher ID AAJ-3411-2020

Daria Hutsal

Master Student in Philology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky»

Odesa, Ukraine

e-mail: dashasiletskaja@gmail.com

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5614-2951>

SUMMARY

The article is devoted to the study of the peculiarities of femininitives in the translation of modern Ukrainian journalism into English. The urgency of the work is due to the urgent need for a comprehensive study of femininitives in the Ukrainian language and their translation into English. The aim of the research

is to analyze the peculiarities of the translation of feminines in modern Ukrainian publicist literature into English. As a result of the research, the authors come to the conclusion that the translation of Ukrainian feminines should adhere to the linguistic tradition and organization of the lexical and grammatical systems of the language in which the translation is performed. Reproduction of feminines translated from Ukrainian into English requires the involvement of various transformations: lexical, grammatical, stylistic. The subject of research is feminines — such groups of feminine words that denote a certain state, status, profession and are mostly formed from masculines in a suffixal way. However, each language has its own ways of creating feminines. First of all, it depends on the grammatical, lexical and morphological systems that exist in a language. For example, in Ukrainian, French and German, the suffix method of creating feminines is used. In Spanish, the most productive way is to add the ending *-a* to the masculine noun. However, often the genus is determined by a particular article. In English, gender-colored nouns are gradually being replaced by gender-neutral ones, such as “police officer”, “firefighter”. Alternatively, words with a clear indication of male gender are replaced by words denoting female gender. For example, we replace “landlord” with “landlady” if we are talking about a woman. From this we can conclude that the translator needs to carefully study all levels of organization of the language he translates in order to orientate in what ways of feminization of the language are inherent in them. During the analysis, we found that when reproducing Ukrainian feminines in English, the most commonly used tactics are the transfer of relevant information and the tactics of pragmatic adaptation of the text, which are implemented through such translation operations as interlanguage and translation matching, omission, addition and approximate translation.

Key words: feminines, translation, feminization of language, gender, journalism.

REFERENCES

- Alina Khrishchuk. Shcho take feminityvy ta navishcho yikh vzhlyvaty? Explainer. 2021. URL: <https://explainer.ua/shho-take-feminitivi-ta-navishho-yih-vzhlyvaty/> (data zvernennya: 18. 10. 2021).
- Arkhanhel's'ka O. M. Do problemy slovotvornoyi feminizatsiyi v ukrayins'kyi movi novoyi doby: tradytsiya i suchasnist'. *Movoznavstvo*. 2013. № 6. S. 27–40
- Arkhanhel's'ka O. M. Feminni innovatsiyi u novitn'omu ukrayins'komu nazvnytvitvi / O. M. Arkhanhel's'ka // *Movoznavstvo*. 2014. № 3. S. 34–50.
- Bilovol'chenko H. Shcho take feminityvy i yak yikh utvoryuvaty. Sektsiya: elektron. nauk. profesiynny vyhyad. 2018. URL: <https://section.in.ua/erudition/feminitives/> (data zvernennya: 17. 09. 2020)
- Havrylova D. Yak «avtorky» ta «eksperty» zminyuyut' movy ta real'nist'. *Wonderzine*. 2016. URL: <https://www.wonderzine.com/wonderzine/life/life/222195-autorka> (data zvernennya: 18. 10. 2021).

Hender dlya mediy: [pidruch. iz hendernoyi teoriiy dlya zhurnalistyky ta inshykh sotsio-humanitarnykh spetsial'nostey] / [Males L., Martsenyuk T., Plakhotnik O. ta in.]; za red. M. Mayerchuk. — K.: Krytyka, 2013. — 219 s.

Hrushin B. A. Dumka pro myr ta svit dumok / B. A. Hrushyn. — M.: Politydav. — 1967. — S. 64–67.

Dudoladova O. V. Dynamika movnoyi reprezentatsiyi hendera v anhliys'komu publitsystychnomu dyskursi (druga polovyna KHKH st. — pochatok KHKHI st.): avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk: spets. 10.02.04 “Hermans'ki movy” / O. V. Dudoladova. — KH., 2003. — 20 s.

Emirsuinova H. I. Leksykon suchasnoho feminizmu (na materialy anhliys'koyi movy): avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk: spets. 10.02.04 “Hermans'ki movy” / H. I. Emirsuinova. — K., 2003. — 19 s.

Zdravomyslova, Temkina 2000 — Khrestomatiya feminist-s'kykh tekstiv. Pereklady/za red. YE. Zdravomyslovoyi, A. Temkina. — SPb.: Dmytro Bulanin, 2000. — 304 s.

Kosmed T. A. Henderna linhvistyka v Ukrayini: istoriya, teoretychni zasady, dyskursyvna praktyka: [kolekt. monohr.]/T. A. Kosmeda, N. A. Karpenka, T. F. Osipova, L. M. Salionovych, O. V. Khaliman. — KH.: KHNPU im. H. S. Skovorodi; Drohobych: Kolo, 2014. — 472 s.

Lyshka YA. Feminityvy v ukrayins'kyi movi: zapozycheni neolohizmy, chy tradytsiyni slovotvorniy formy? Amnesty International Ukraine. 2019. URL: <http://report2018.tilda.ws/blogs/feminityvy> (data zvernennya: 18. 10. 2021).

Martynuk O. P. Rehulyatyvna funktsiya henderno markovanykh odynyt' movy (na materialy suchasnoho anhlo-movnoho publitsystychnoho dyskursu): avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra filol. nauk: spets. 10.02.04 “Hermans'ki movy” / O. P. Martynuk. — K., 2006. — 40 s.

Maslova YU. P. Hendernyy dyskurs suchasnykh drukovanykh ukrayinomovnykh ZMI: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk: spets. 10.02.01 «Ukrayins'ka mova» / YU. P. Maslova. — Luts'k, 2011. — 20 s. 31

Nataliya Trach. Dar'ya Shapovalova: Biznesvumen, shcho stoyit' za Mercedes-Benz Fashion Days, maye hlobal'ni ambitsiyi. *Kyiv Post*. 2016. URL: <https://www.kyivpost.com/special/daria-shapovalova-businesswoman-behind-mercedes-benz-fashion-days-global-ambitions.html/> (data zvernennya: 09. 11. 2021).

Oksana Torkhan. Putivnyk po fruktovomu likeriu ukrayins'koyi torhovoyi marky. *Kyiv Post*. 2015. URL: <https://www.kyivpost.com/article/guide/food-clubs/guide-to-ukrainian-trade-mark-fruit-liqueur-400453.html/> (data zvernennya: 09. 11. 2021).

Pylypyuk S. Marketolohyia, vodiyka ta pidpryemtsya: shcho take feminityvy ta chomu my yikh vzhlyvayemo. Ta do choho tut henderna rivnist' i rusyfikatsiya [Elektronnyy resurs] / S. Pylypyuk. Rezhym dostupu: <https://www.the-village.com.ua/village/city/talk/285571-marketolohyia-vodiyka-tapidpriemitsya-scho-take-feminitivi-ta-chomu-mi-yih-vzhlyvayemo>

Chorniyevych M. Feminityvy prytamanni ukrayins'kyi movi, tse ne yakes' nove yavyshe — movoznavtsya. [Elektronnyy resurs]/M. Chorniyevych. Rezhym dostupu: https://gazeta.ua/articles/istoriya-movi/_feminitivi-pritamanni-ukrayinskij-movi-ce-ne-yakes-nove-yavyshe-movoznavciya/843774

Yana Mokhonchuk. Ukrayins'ka zhinka-dyryhent tvoryt' istoriyu svitu. *Kyiv Post*. 2021. URL: <https://www.kyivpost.com/lifestyle/ukrainian-female-conductor-makes-history-across-the-world.html/> (data zvernennya: 09. 11. 2021).

Стаття надійшла до редакції 15.10.2021